

Porteføljeplan

Gjelder fra 2025

Portefølje for klima og miljø

Innhold

1	Utfordringer og muligheter	2
2	Om porteføljen	3
2.1	Porteføljens avgrensning	3
2.2	Finansiering	4
2.3	Utvikling av porteføljen.....	5
3	Mål for porteføljen	6
4	Porteføljestyrets prioriteringer og tiltak	6

Om porteføljestyling

Forskningsrådet skal gjennom porteføljestyling utvikle en strategisk og helhetlig portefølje. Porteføljestyrene skal, hver for seg og samlet, følge opp overordnede mål for forsknings- og innovasjonspolitikken innenfor sitt porteføljeområde.

Porteføljeplassen er det overordnede styringsdokumentet for hvert porteføljestyre og skal skape forutsigbarhet for søkere og finansierende departementer. Planen er gyldig inntil det er behov for oppdatering. Hensikten med porteføljeplassen er å legge til rette for en styring av porteføljen hvor mål, prioriteringer, investeringer og resultater sees i sammenheng, og legges til grunn for årlige tiltak og investeringer.

Hvert år utarbeides en porteføljeanalyse basert på tilgjengelig statistikk om investeringer gjort av Forskningsrådet og EU. Porteføljeanalysen legges til grunn for årlig oppdatering av investeringsplanen. Investeringsplanen viser hvordan porteføljestyret vil prioritere sine midler til utlysninger og andre tiltak de nærmeste tre årene. De samlede føringene i tildelingsbrev fra departementene ivaretas i investeringsplanene og gjennom andre tiltak. Porteføljeanalysen legges også til grunn for porteføljerapporten, som er porteføljestyrets årlige rapport til Forskningsrådets styre om sin aktivitet og porteføljens måloppnåelse. Analysen er også viktig for å vurdere porteføljens måloppnåelse, gi innspill til Forskningsrådets budsjettforslag og bidra til Forskningsrådets årsrapport.

1 Utfordringer og muligheter

[Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning \(LTP\)](#) (Meld. St. 5 (2022-2023)) beskriver utfordringene samfunnet står overfor. I planen er det tre overordnede mål og seks tematiske prioriteringer for norsk forskning og utdanning. Et av disse målene er miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft. Den miljømessige bærekraften omtales slik i LTP:

Vi trenger mer kunnskap om hvordan vi skal ivareta hensynene til samfunnet, miljøet og økonomien i den pågående grønne omstillingen. Endring og utvikling i én sektor kan få store, og av og til utilsiktede, konsekvenser i andre deler av samfunnet. Tilnærmingen må derfor være helhetlig.

Miljømessig bærekraft innebærer at vi tar vare på klimaet, naturen og andre miljøverdier for kommende generasjoner. Flere store globale kunnskapsrapporter viser imidlertid at klimaet endrer

seg, at miljøet og naturmangfoldet er truet, og at utviklingen går i feil retning. De siste rapportene fra FNs klimapanel slår fast at livsgrunnlaget vårt er i fare, og det er de mest sårbare som rammes hardest. Utfordringene kan bare løses ved gjennomgripende samfunnsendringer, og tiden vi har til å handle for å sikre en bærekraftig fremtid er knapp.

Vi trenger kunnskap om naturen, klimaet og bærekraftig forvaltning, og vi trenger også kunnskap om menneskelig atferd for å kunne lykkes med en rettferdig og effektiv omstilling.

Sosial og økonomisk bærekraft er knyttet til miljømessig bærekraft. Livsbetingelser og menneskers helse henger sammen med klima og et godt naturmiljø. Økonomisk bærekraftig utvikling må skje innenfor naturens tålegrenser og dermed må man se de tre pilarene i bærekraft i sammenheng.

[Forskningsrådets strategi](#) følger opp langtidsplanen:

Forskningsrådet skal bidra til å utvikle kunnskap som belyser muligheter, utfordringer og dilemmaer, inkludert kunnskap om hvordan man faktisk klarer å gjennomføre en reell omstilling av samfunnet, som både er rettferdig, lokalt og globalt, og peker i en retning som gir bedre miljø, helse og livskvalitet. Samtidig er det viktig at naturmangfoldet og tradisjonell kunnskap ivaretas slik at allerede eksisterende næringer kan utvikles.

LTP, Forskningsrådets strategi og tildelingsbrevene fra departementene er det viktigste grunnlaget for porteføljeplanen.

2 Om porteføljen

2.1 Porteføljens avgrensning

Porteføljen omfatter aktive prosjekter som Forskningsrådet finansierer, som har midler fra EUs rammeprogram for forskning og innovasjon eller andre finansieringskilder. Forskningsrådet har ansvar for å mobilisere søkere til. Forskningsrådet kategoriserer alle innvilgede prosjekter langs ulike dimensjoner og denne kategoriseringen ligger til grunn for inndelingen av prosjekter i 11 porteføljer. Porteføljene er ikke gjensidig utelukkende, men kan ha varierende grad av overlapp med hverandre, der et prosjekt kan inngå i flere porteføljer.

Porteføljen for klima og miljø dekker både den tematiske og den sektorovergripende klima- og miljøforskningen, og spenner over mange fag- og samfunnsområder. Porteføljen omfatter alle forskningsråds- og EU-finansierte prosjekter som helt eller delvis kategoriseres som:

- Klima
- Landbasert miljø
- Marint miljø
- Polar
- Sirkulær økonomi

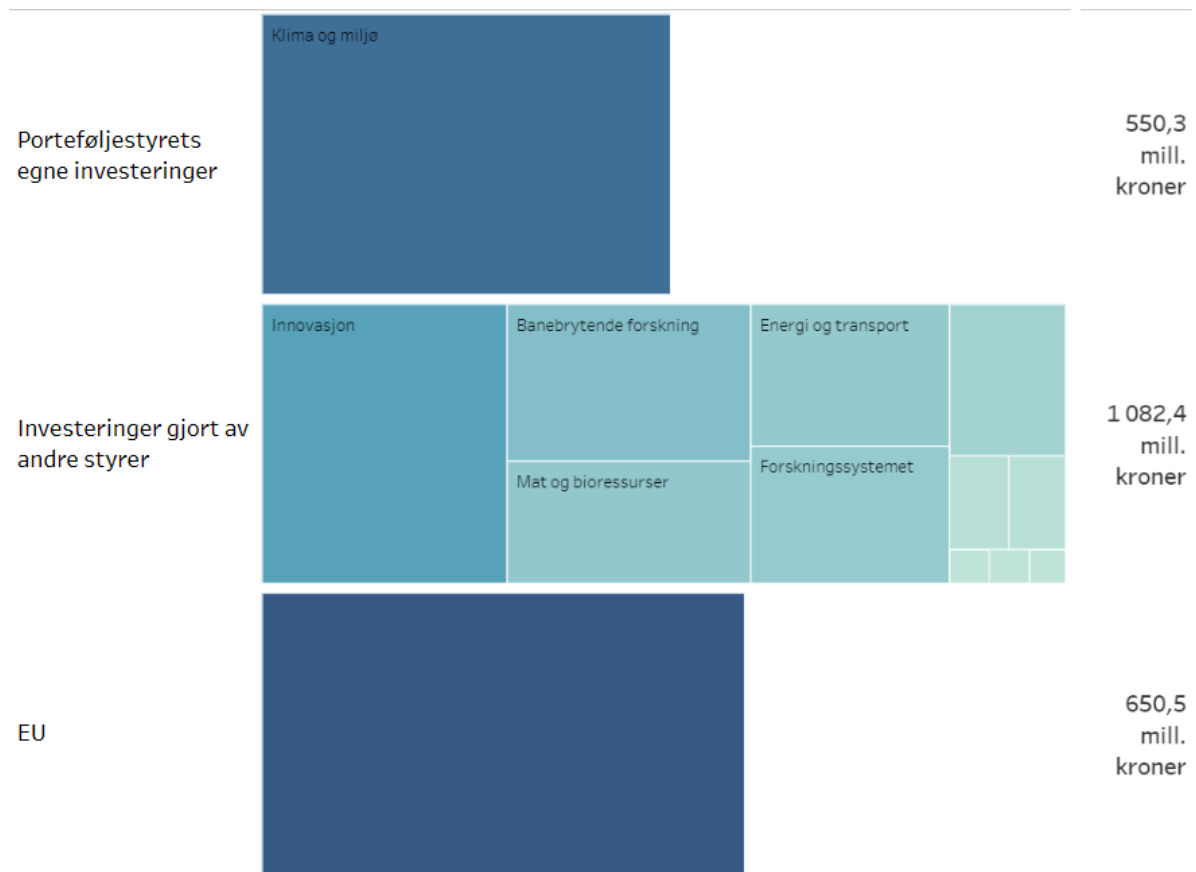
Klimaforskning inkluderer klimasystemforståelse, effekter av klimaendringer på natur og samfunn, samt samfunnets evne til tilpasning og omstilling. Miljøforskningen på land og i havet inkluderer økosystemer og naturmangfold, effekten av ulike menneskelige påvirkningsfaktorer på miljøet, og forvaltning. I tillegg inngår forskning på kulturmiljøer. Samfunnsomstilling er sentralt i porteføljen, og dekker blant annet tiltak og politikk for utslippsreduksjoner og byforskning. Forskning på sirkulær

Økonomi dreier seg også om samfunnsomstilling, inkludert kunnskap og tiltak for redusert forbruk av naturressurser. Polarforskningen er geografisk, ikke tematisk, avgrenset, og dekker både klima- og miljøforskningen og geopolitikk i de norske og polare deler av Arktis og Antarktis.

Porteføljen omfatter hele FoUoI-verdikjeden, fra grunnleggende forskning og utfordringsdrevet forskning til utviklingsarbeid og forskningsbasert innovasjon. Forskningen vektlegger norske kunnskapsbehov, men globale perspektiver er særlig viktig for dette ansvarsområdet, både når det gjelder kunnskapsutfordringer og løsninger. Norsk klima- og miljøforskning er viktig for vår internasjonale forskningsposisjon. Det er et mål at forskningen bidrar inn i internasjonale organer, vitenskapspaneler og forskningsarenaer.

2.2 Finansiering

Porteføljen for klima og miljø var i 2023 på totalt 2282 millioner kroner, som vist i figur 1. Av dette utgjorde den målrettede innsatsen fra porteføljestyret ca. 24 % og finansieringen fra øvrige porteføljestyre ca. 47 %. Finansieringen fra EUs rammeprogram var ca. 29 %.

Figur 1. Finansieringskilder til prosjektene i porteføljen. I tillegg kommer SkatteFUNN-porteføljen med et estimert skattefradrag i 2023 på 3,2 mrd. kroner, hvorav ca. 5 prosent antas å inngå i prosjekter med relevans for klima- og miljøporteføljen.

Norske aktører har på generelt grunnlag hatt økende suksess i Horisont Europa de siste årene. Dette gjenspeiles i porteføljen for klima og miljø. Det er spesielt klynge 5 og klynge 6 under søylen globale utfordringer og konkurransedyktig næringsliv som dekker temaområdene til portefølje klima og miljø, og dette er klynger hvor norske miljøer har hevdet seg svært godt over tid.

Det er i første rekke Klima- og miljødepartementet (45%), Kunnskapsdepartementet (37%) og Nærings- og fiskeridepartementet (11%) som finansierer porteføljestyrets investeringer. I tillegg er det midler fra Energidepartementet, Landbruks- og matdepartementet, kommunal- og distriktsdepartementet og Forskningsmidlene for jordbruk og matindustri (FFL JA).

2.3 Utvikling av porteføljen

Porteføljestyret har et rådgivningsansvar overfor Forskningsrådets styre. Dette innebærer å gi råd i strategiske saker som budsjettinnspill, strategier, relevante høringer etc. som er av betydning for utvikling og status i porteføljen. Porteføljen har samarbeidsflater mot alle de andre porteføljestyrene.

Porteføljestyret ser egne investeringer i lys av de samlede investeringene i porteføljen for klima og miljø basert på den årlige porteføljeanalysen. Dette omfatter også klima- og miljøforskningen i porteføljene for mat og bioressurser, energi og transport, og helse. Endringer i klima og miljø kan gi store samfunnsendringer som igjen faller inn under ansvarsområdene til porteføljene demokrati og global utvikling, velferd og utdanning, og samisk samfunn og kultur. Innovasjon og muliggjørende teknologier, inkludert kunstig intelligens, vil utvikle ny teknologi og gi nye muligheter for klima- og miljøporteføljen og sirkulærøkonomi fremover. En god del prosjekter innenfor porteføljen finansieres også gjennom porteføljen for banebrytende forskning.

Oppdatert og moderne forskningsinfrastruktur er svært viktig for forskning på dette feltet. Norge har et ansvar for å forvalte mange langsiktige tidsserier relevant for klima og miljø på norske land-, hav- og kystområder og polare områder. Det norske bidraget til FNs modelleringskampanjer for å predikere fremtidens klima er vesentlig, og den norske jordsystemmodellen er blant annet spesielt avansert for polare områder. Klima- og miljøforskningen er avhengig av regnekapasitet, lagringskapasitet og avanserte verktøy for dataanalyser. Fremover vil det være nødvendig å oppgradere, videreutvikle og samordne eksisterende infrastrukturer, i tillegg til å videreføre internasjonalt samarbeid om infrastruktur. Det er også viktig å stimulere til god utnyttelse og bruk av eksisterende infrastruktur. Forskningsfartøy med tilhørende instrumentering er en avgjørende plattform for klima- og miljøforskningen.

Internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid må sees i sammenheng med de nasjonale finansieringskildene. Porteføljestyret skal ha en hensiktsmessig balanse mellom nasjonale og internasjonale utlysninger, spesielt EUs partnerskap. Også Belmont forum, Panoramastrategien, Nordisk samarbeid og regjeringens Afrika-strategi vil være aktuelt å følge opp. Porteføljestyret vil særlig følge utviklingen av den EU-finansierte klima- og miljøporteføljen, og de mulighetene som åpner seg for norske aktører i EU de nærmeste årene (se [EUs strategiske plan](#)).

Norge har et særskilt ansvar i polarområdene, og er en viktig drivkraft for både forskning og fredelig sameksistens på høye breddegrader. Porteføljestyret vil bidra til å fremskaffe kunnskap for en helhetlig forståelse av endringer i natur, klima, samfunn og internasjonale forhold i Arktis og Antarktis.

Norske forskere har i flere tiår bidratt til FNs klimapanel (IPCC) og det internasjonale naturpanelet (IPBES). Vitenskapspanelenes rapporter vil påvirke veivalg i utvikling av porteføljen. Prioriteringer for klima- og miljøforskning vil også hente inspirasjon fra og være relevant for FNs bærekraftsmål, FNs havforskningstiår og FNs tiår for restaurering av økosystemer.

3 Mål for porteføljen

Følgende mål er satt for porteføljen:

Mål 1: Porteføljen skal bidra til fornyelse og økt kvalitet i klima- og miljøforskningen

Måloppnåelse vil bli vurdert ut fra porteføljens bidrag til sterke resultater innenfor klima- og miljøforskningen. Porteføljen skal opprettholde og utvikle sterke forskningsmiljøer innenfor porteføljens ansvarsområde, deriblant internasjonalt ledende miljøer. Porteføljen skal videreutvikle internasjonalt samarbeid innenfor klima- og miljøforskning, og bidra til at norske forskere har gjennomslag i internasjonale utlysninger.

Mål 2: Kunnskap, funn og resultater innenfor porteføljen skal deles og tas i bruk

Porteføljen skal bidra til, og legge til rette for, at resultater fra klima- og miljøforskningen blir formidlet og brukt av sluttbrukere og bidrar til opplysning og kunnskap i befolkningen. Måloppnåelse vil bli vurdert ut fra indikatorer knyttet til utviklingen i åpen publisering og bidrag til kunnskapsoverføring gjennom forskningspublikasjoner, offentlige presentasjoner og populærvitenskapelig publisering.

Mål 3: Porteføljen skal styrke evnen til bærekraftig omstilling i offentlig sektor, næringsliv og i samfunnet

Porteføljen skal bidra til tverr- og transfaglig og tverrsektorielt forskningssamarbeid samt kompetansebygging og kompetanseheving innenfor klima- og miljøfeltet som sikrer at forskningsresultatene tas i bruk og skaper merverdi. Porteføljen skal også bidra til kunnskap om endringer og hvilke tilpasninger samfunnet må gjøre for å møte behovet for omstilling.

4 Porteføljestyrets prioriteringer og tiltak

Forskningsrådet har en rekke strategier, handlingsplaner og retningslinjer som utfyller Forskningsrådets strategi, se Forskningsrådets [nettsider for forskningspolitikk og strategier](#). Mange av disse dokumentene inneholder prioriteringer og tiltak som gjelder hele Forskningsrådets portefølje, og dermed også porteføljen for klima og miljø. De vil dermed komme i tillegg til porteføljestyrets egne prioriteringer og tiltak listet her.

Prioritering 1: Porteføljestyret vil styrke kunnskap for rask og rettferdig samfunnsomstilling innenfor planetens tålegrenser

Prioriteringen skal særlig bidra til mål 3.

For å kutte klimagassutslipp, reversere naturtap og stoppe forurensning i stort omfang trengs det rask og rettferdig samfunnsomstilling innenfor planetens tålegrenser. Som FNs klimapanel og det internasjonale naturpanelet har påpekt er disse utfordringene uløselig knyttet sammen. I denne sammenhengen er det også viktig å ta hensyn til lokal- og urfolkskunnskap.

Tiltak:

- Fremme samskaping, tverrfaglighet og transdisiplinær forskning og innovasjon
- Fremme kunnskap med systemisk tilnærming til samfunnsutfordringer
- Fremme kunnskap for omstilling som vektlegger sirkulær økonomi og sosial bærekraft

- Utvikle samarbeid med andre porteføljestyrer om komplekse samfunnsutfordringer
- Bidra til forskning om maktkritikk, dilemmaer, interessekonflikter og generasjonsperspektiver
- Stimulere til humanistiske og samfunnsvitenskapelige perspektiver, herunder juridiske og samfunnsøkonomiske

Prioritering 2: Porteføljestyret vil styrke samfunnets motstandskraft mot kritiske endringer i miljø, klima, naturmangfold og internasjonale forhold

Prioriteringen skal særlig bidra til mål 3.

Samfunnet blir påvirket av klima- og miljøendringer og politisk uro. Det er behov for kunnskap for å bedre forstå endringene og gjøre oss i stand til å møte dem og tilpasse oss.

Tiltak:

- Bidra til kunnskap som opprettholder og øker samfunnssikkerhet og beredskap
- Bidra til norsk tilstedeværelse og kunnskapsinnhenting i polare hav- og landområder som også bidrar til god miljøforvaltning og styrking av nasjonale interesser
- Styrke kunnskap om sammenhenger mellom miljø, klima og samfunn
- Fremme samskaping, tverrfaglighet og transdisiplinær forskning og innovasjon
- Vurdere virkemidler som muliggjør store og brede satsinger
- Bidra til kunnskapsberedskap for internasjonal klimapolitikk, utvikling, naturmangfold, kulturmiljø og nasjonal sikkerhet
- Bidra til kunnskap nødvendig for å oppfylle Parisavtalen og Naturavtalen (Kunming-Montreal)

Prioritering 3: Porteføljestyret vil styrke samarbeid og kunnskapsdeling for at forskning skal tas raskere i bruk

Prioriteringen skal særlig bidra til mål 2.

Forskning gir verdifull kunnskap om årsakene til klima- og miljøendringer, hvilke konsekvenser de vil ha for samfunnet og hvilke tiltak samfunnet må gjøre for å omstille seg. For å nå Norges klima- og miljømål, er det viktig at kunnskapen kommer raskt til anvendelse. Samspill mellom offentlig sektor, næringsliv og forskningsorganisasjoner må intensiveres for å bygge kunnskap og utvikle klima- og miljøvennlige tjenester.

Tiltak:

- Bidra til kontaktflater og møteplasser mellom forskere, forvaltning, næringsliv, organisasjoner inkludert urfolksorganisasjoner og innbyggere
- Stimulere til brukerinvolvering i prosjekter og samskaping av forskning og innovasjon
- Stimulere til sektorovergripende samarbeid, gjennom tverrfaglighet og transdisiplinær forskning
- Ta initiativ til kunnskapsoppsummeringer når det er relevant
- Utforske nye arenaer og virkemidler for samarbeid og kunnskapsdeling
- Utforske muligheter for at forskere kan hospitere i offentlig sektor og næringsliv
- Bruke virkemidler som involverer aktører fra offentlig sektor og næringsliv

Prioritering 4: Porteføljestyret vil fremme internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid innenfor klima og miljø

Prioriteringen skal særlig bidra til mål 1.

Internasjonalt samarbeid om forskning og innovasjon er en forutsetning for å møte de globale utfordringene innenfor klima og miljø, og er avgjørende for at samfunnsomstillingen skal bli rettferdig. Det er nødvendig for at Norge skal kunne delta i utviklingen av den globale kunnskapsbasen og bidra til løsninger på verdensomspennende samfunnsutfordringer.

Tiltak:

- Bidra til internasjonalt forskningssamarbeid og mobilitet i Norden, EU/EØS, Panorama-landene og Afrika
- Styrke eksisterende internasjonale samarbeidsflater framfor å etablere nye der det er mulig
- Investeringer og aktiviteter skal følge opp FNs klimapanel, det internasjonale naturpanelet, det internasjonale ressurspanelet og FNs havforskningstiår
- Være en aktiv bidragsyter i det neste internasjonale polaråret
- Bidra til å etablere en god balanse og kobling mellom nasjonal og internasjonal finansiering

Prioritering 5: Porteføljestyret vil styrke, fornye og videreføre nasjonale forskningsmiljøer innenfor klima og miljø

Prioriteringen skal særlig bidra til mål 1.

Norge har sterke forskningsmiljøer innenfor klima, miljø og polar. Det er viktig å videreføre disse miljøene gjennom gode vilkår for forskning av høy kvalitet. Framover bør forskning på klima og natur i større grad ses i sammenheng. I tillegg trengs det tiltak som kan bidra til utvikling av flere sterke forskningsmiljøer og fornyelse i forskningen. Sirkulær økonomi er et felt det trengs mer innsats på.

Tiltak:

- Legge til rette for utvikling og videreutvikling av sterke forskningsmiljøer og fremme forskning av høy kvalitet
- Tilrettelegge for store og langsiktige forskningssatsinger
- Bidra til oppfølging av kunnskapsoppsummeringer og fagevalueringer
- Sikre rekruttering innenfor områder med behov, herunder å følge opp unge talenter
- Bidra til god utnyttelse av nasjonal og internasjonal forskningsinfrastruktur og gi råd om fremtidige investeringsbehov